

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนชุมชนประปา เทศบาลตำบลปากช่อง
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545

บทคัดย่อ

นิตยา ศรีทองอ่อน : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

ชุมชนประปา เทศบาลตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. องค์การ อินทร์พรชัย, 139 หน้า

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 - เดือนสิงหาคม 2545 สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเกิดกองทุน ระบบการบริหารกองทุน การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน. รวมทั้งการศึกษาปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนและด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

วิธีดำเนินการประเมินโครงการนี้ ใช้แนวคิดการประเมินโครงการเชิงระบบ (System Approach) โดยเลือกใช้ CIPP MODEL ของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeams) มาใช้ในการดำเนินการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบรายงาน (บร.1 – บร.12) และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่ม รวมทั้งมีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ วิเคราะห์จากความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็น

ผลจากการประเมินโครงการ พบว่า การเกิดกองทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน โดยการจัดระบบและการบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง มีการพึ่งตนเองโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการรวมกลุ่มในการฝึกอาชีพ ปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนได้แก่คณะกรรมการมีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการกองทุน ปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายได้แก่ คณะกรรมการบางส่วนขาดความพร้อมในการบริหารจัดการกองทุน ความเข้มแข็งของชุมชนได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ การยกย่องคนทำความดี ความเข้มแข็งโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา..... นิตยา ศรีทองอ่อน

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... รองศาสตราจารย์ ดร. องค์การ อินทร์พรชัย

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็น ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

..... *อ. อังคาร อินทร์ทรัพย์*

(รองศาสตราจารย์ ดร. อังคาร อินทร์ทรัพย์)

กรรมการสอบ

..... *อ. วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล*

(อาจารย์ วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล)

วันที่ 29 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2545

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

..... *ท. ทรวงพร ทานเจริญศักดิ์*

(รองศาสตราจารย์ ทรวงพร ทานเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

- 9 ต.ค. 2545

วันที่ เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. องค์กร อินทร์พรรย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำ เสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และกรุณาเสียสละอันมีค่าในการตรวจสอบสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้ความรู้ทางด้านวิชาการ

ขอขอบพระคุณ นายฉลวย อุ้นจันทิก ประธานกองทุนชุมชนประปา คณะกรรมการกองทุนชุมชนประปา คณะกรรมการชุมชนประปา ที่ได้ให้ความร่วมมือ ให้ข้อมูล และขอขอบคุณชาวชุมชนประปาทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตา ตลอดจนเพื่อนบัณฑิตกองทุนที่ได้กรุณาช่วยเหลือ ได้ถาม ให้กำลังใจ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้ความอุปการะ เลี้ยงดู อบรม สั่งสอน และส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา

นิตยา ศรีทองอุ้น

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

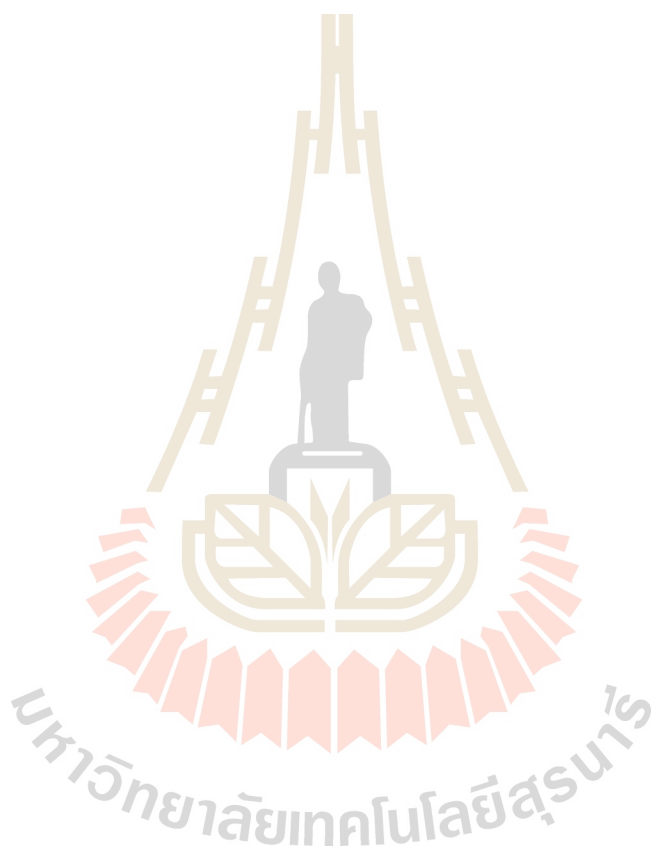
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลังหรือหลักการและเหตุผล.....	1
วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ.....	2
กรอบแนวคิดทางทฤษฎี.....	2
วิธีดำเนินการ.....	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	4
บทที่ 2 บริหารศนั่วรรษกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์.....	5
ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	6
หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	11
ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	14
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	16
วิธีการประเมินโครงการ	16
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	20
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	23
การเก็บรวบรวมข้อมูล	25
การวิเคราะห์ข้อมูล	26

	หน้า
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ.....	40
ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	40
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	51
ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	56
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	56
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	60
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	60
วิธีดำเนินการ.....	60
ผลการดำเนินการ.....	61
อภิปรายผล.....	62
ข้อเสนอแนะ.....	64
บรรณานุกรม.....	65
ภาคผนวก.....	67
ภาคผนวก ก แผนที่ตั้งชุมชนประปา.....	68
ภาคผนวก ข ระเบียบที่เกี่ยวข้อง.....	70
ภาคผนวก ค แบบรายงาน บร.1 - บร.12	100

สารบัญแนภาพ

แผนภาพ	หน้า
1 องค์ประกอบของหน่วยระบบ.....	17
2 การทำงานของหน่วยระบบ.....	18
3 หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B.....	19

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 การจำแนกประเภทของเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	26
2 การเกิดกองทุน	28
3 ระบบการบริหารกองทุน	29
4 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง	32
5 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม.....	33
6 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชน.....	34
7 ปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนในการดำเนินกองทุน.....	36
8 ปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางในการดำเนินกองทุน.....	37
9 ความเข้มแข็งของชุมชน.....	37
10 การจำแนกประชากรในชุมชน.....	47
11 การจำแนกรายได้ของประชากรในชุมชน.....	49

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 รัฐบาลไทยซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน. รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น โดยจัดสรรเงินให้กองทุนละ 1,000,000 บาท จำนวน 74,881 กองทุน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและเป็นการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนเมือง อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการส่งเสริมความเข้มแข็งด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

จากกรณีศึกษากองทุนชุมชนประปา เทศบาลตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ก็เป็นชุมชนหนึ่งที่มีความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนและได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งกองทุน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล จากการจัดตั้งกองทุนก็ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐอีกทั้งประชาชนก็มีส่วนร่วมเป็นอย่างดี การดำเนินงานของกองทุนเมื่อได้รับการจัดสรรเงินแล้วมีทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นสืบเนื่องมาจากการไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินโครงการเพราะเป็นโครงการใหม่และเป็นโครงการที่เร่งด่วน ซึ่งคณะกรรมการและสมาชิกก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมกัน ทั้งนี้ได้เจ้าหน้าที่จากทางภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกองทุนให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือ

เพื่อจะทราบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้การดำเนินงานของกองทุนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายของรัฐบาลหรือไม่และเพื่อที่จะให้เห็นความสำเร็จตลอดจนจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงของการดำเนินงานในชุมชนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องประเมินกองทุน

วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 การเกิดกองทุน
 - 1.2 การมีระบบการบริหารกองทุน
 - 1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง
 - 1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
 - 1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนและด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน
3. เพื่อศึกษาข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ จะใช้ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ชิพพ์โมเดล” ของสตีฟเฟิลบิม (ประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 90) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่” และจะใช้เป็นเครื่องมือในการประเมิน ชิพพ์โมเดล โดยมีคำย่อเป็นภาษาอังกฤษมาจาก CIPP Model ซึ่งมีความหมายดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการ โครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไป มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในการขยับเล็ก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

วิธีดำเนินการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวิธีการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเป้าหมาย วัตถุประสงค์และสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ใช้ CIPP MODEL ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. เก็บรวบรวมข้อมูล สามารถจำแนกได้ดังนี้
 - 3.1 การเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ได้จำแนกจากแหล่งข้อมูลดังนี้
 - (1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากคนในชุมชน
 - (2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เอกสารหลักฐาน บันทึกต่าง ๆ การบอกเล่าที่เกี่ยวกับชุมชน
 - 3.2 ประเภทของการเก็บข้อมูล ได้จำแนกประเภทดังนี้
 - (1) ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมที่ได้จากข้อมูลที่เป็นตัวเลข เช่น รายได้ จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือนของคนในชุมชน
 - (2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บได้จากการแสดงความคิดเห็น ทศนคติ ความเข้าใจ โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ
 - 3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จำแนกวิธีการดังนี้
 - (1) การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการพูดคุยเพื่อหาข้อมูลที่ต้องการจะทราบเป็นรายบุคคล หรือกลุ่มบุคคล
 - (2) การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มบุคคล โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมและงานต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในชุมชน

- (3) การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจำนวน 7 – 8 คน มาร่วมแสดงความคิดเห็นจากคำถามของผู้ประเมิน
4. วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 5. สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะจากการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาครั้งนี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบถึงกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
2. ได้ทราบถึงปัจจัยด้านบวกที่ส่งสนับสนุนและปัจจัยด้านลบที่คอยขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน
3. ได้ทราบถึงข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้กำหนด

บทที่ 2

ปริทรรศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า จากตำรา เอกสาร ระเบียบต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยสรุปเป็นหัวข้อดังนี้ เรื่อง นโยบาย หลักการและวัตถุประสงค์ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544)

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเป็นภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

2. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544)
 - 2.1 เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน
 - 2.2 ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต จัดการชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
 - 2.3 เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในชุมชน
 - 2.4 เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนราชการและเอกชน
 - 2.5 กระจายอำนาจให้ชุมชนและพัฒนาประชาธิปไตย

3. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544)
- 3.1 เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน
- 3.2 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
- 3.3 เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3.4 เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 3.5 เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มี 2 ฉบับ คือ

- 1.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1.1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย

(1) ประธาน ได้แก่ นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี

(2) รองประธาน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ได้แก่ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธาน

คนที่ หนึ่ง สอง และสาม ตามลำดับ

(3) กรรมการมีจำนวนไม่เกิน 10 คน

(4) กรรมการและเลขานุการ ได้แก่ เลขานุการนายกรัฐมนตรื

1.1.2 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

อำนาจของคณะกรรมการ

- (1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน
- (2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุน และแผนการจัดสรร ให้แก่กองทุน
- (3) กำหนดแผนงานและอกระเบียบ ข้อมบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- (4) อกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- (5) อกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนและการบริหารกองทุน
- (6) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน
- (7) อกระเบียบ คำสั่ง และประกาศ
- (8) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน มีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการไปช่วยปฏิบัติงาน

หน้าที่ของคณะกรรมการ

- (1) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (2) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- (3) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด 2 ว่าด้วย สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1.3 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

อำนาจหน้าที่ของสำนักงาน

- (1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- (2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

- (3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- (4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
- (5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมพร้อมในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- (6) จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- (7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- (8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- (9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนและรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- (10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานต่อคณะกรรมการ
- (11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(รายละเอียดฉบับสมบูรณ์อยู่ในภาคผนวก ข)

1.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

จากเพิ่มเติม “คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน” และให้ใช้ความดังต่อไปนี้ “คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน”

(รายละเอียดฉบับสมบูรณ์อยู่ในภาคผนวก ข)

2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 โดยสามารถแบ่งเป็น 9 หมวดดังนี้

หมวด 1 ชื่อความทั่วไป

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1 ปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 วัตถุประสงค์ในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะอนุกรรมการประกอบด้วย

3.1 ประธาน ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

3.2 รองประธาน ได้แก่ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ได้แก่ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

เป็นรองประธานคนที่หนึ่งและสองตามลำดับ

3.3 คณะอนุกรรมการแต่งตั้งโดยประธานกรรมการ

3.4 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

หมวด 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.1 คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน

5.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

5.3 กรรมการกองทุนมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

7.1 สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

7.2 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท

7.3 กรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอกู้ทั้งหมด

หรือบางส่วน ให้บันทึกความคิดเห็นในแบบคำขอเงินกู้ยืมเงิน
 7.4 การคืนชำระเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความ
 เหมาะสมของเงินกู้แต่ละราย

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

หมวด 9 บทเฉพาะกาล

(รายละเอียดฉบับสมบูรณ์อยู่ในภาคผนวก ข)

3. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบกองทุนชุมชนประปามีดังต่อไปนี้

3.1 ที่ตั้ง

3.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

- (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- (2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้นด้วยเงินรับฝาก
- (3) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้มีความสามารถในการจัดการบริหารเงินกองทุน
- (4) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี
- (5) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี

3.3 แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

- (1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- (2) เงินกู้ยืม
- (3) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- (4) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- (5) เงินรับฝากสัจจะ
- (6) เงินค่าหุ้น
- (7) เงินสมทบจากกลุ่ม หรือองค์กรสมาชิก
- (8) เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน

3.4 คุณสมบัติของสมาชิก

- (1) เป็นผู้พำนัก หรืออยู่ในชุมชนประปาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน
- (2) เป็นผู้มิมีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบในหลักการ

- ของกองทุนและสนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- (3) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
 - (4) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
 - (5) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ผลประโยชน์ของกองทุนเป็นสิ่งสำคัญ
 - (6) มีเงินฝากสัจจะ และถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกิน 1 ใน 5
 - (7) ต้องมีอาชีพสุจริต
 - (8) ไม่มีประวัติเสียหายทางการเงินหรือเหนียวหนี้

(รายละเอียดฉบับสมบูรณ์อยู่ในภาคผนวก ข)

หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา)

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามของระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

- 1.1 จำนวนครัวเรือนที่ร่วมประชุม จะต้องมืครัวเรือนสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
- 1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน เป็นไปตามของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

- (1) เป็นผู้มิใช่อยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการกองทุน
- (2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
- (3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มี

ประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่น ในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย

- (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ ความสามารถ
- (5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็น โทษ สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- (6) ไม่เคยต้องพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือ การลงโทษในความผิดตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
- (7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์การอิสระ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ราชการ องค์การหรือหน่วยงานที่สังกัด
- (8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิ
- (9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตาม

2. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง)

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุน ได้ประเมินความพร้อมใน ด้านต่าง ๆ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริงและจะ ต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- (1) จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. 2
- (2) ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือ ธนาคารเพื่อการ เกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือระเบียบกองทุน
- (3) เปิดบัญชีกับธนาคาร

3. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544)

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีสาระสำคัญดังนี้

- 3.1 สมาชิกที่ประสงค์จะขอเงินกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
- 3.2 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท
- 3.1 คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอต้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน
- 3.4 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
- 3.5 การกำหนดระยะเวลาคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ราย
- 3.6 ในกรณีผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด
- 3.7 ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอยืมเงิน ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย

กรณีศึกษา กองทุนชุมชนประปา มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ ซึ่งปรากฏอยู่ในแบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนชุมชนประปา มีดังนี้

- (1) ตัวบุคคลผู้กู้
- (2) วัตถุประสงค์ของการใช้เงินกู้
- (3) อาชีพและโครงการของผู้กู้
- (4) หลักประกันที่ใช้ค้ำประกันเงินกู้

4. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายจัดตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนให้จัดตั้งโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จากการศึกษาวิจัยได้เข้าร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยเห็นว่าโครงการนี้เป็นประโยชน์แก่รัฐบาล กองทุน และผู้เข้าร่วมโครงการ สำหรับประโยชน์ของผู้เข้าร่วมโครงการ คือ ผู้สำเร็จการอบรมจะได้รับประกาศนียบัตรบัณฑิต หลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยใช้ชุมชนเป็นห้องเรียน มีการเรียนรู้ ปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ซึ่งจะมีประสบการณ์จริง นำไปใช้ในการทำงานต่อไป นอกจากนี้ยังมีโอกาสหางานได้ง่ายขึ้นและสามารถนำประกาศนียบัตรไปใช้เป็นหน่วยกิตสมทบในการศึกษาต่อระดับปริญญาโทได้ สำหรับประโยชน์ของกองทุนมีการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีกระบวนการติดตามประเมินผลและส่งเสริมการพัฒนานโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นการสร้างเสริมกิจกรรมของนโยบายที่มีอยู่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สำหรับผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูล จากสถานที่จริง โดยใช้แบบรายงานด้วยวิธีการ สัมภาษณ์ สอบถาม ซึ่งเป็นประโยชน์ของรัฐบาลที่ต้องการจะทราบข้อมูลต่างๆ และทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลมากน้อยเพียงใด

ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการประเมิน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะใช้การประเมินเชิงระบบ (System Approach) โดยได้ใช้แบบจำลอง (MODEL) แนวคิดและรูปแบบการประเมินของ สตีฟเฟิลบีม Stufflebeam's CIPP MODEL (ประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 90) กล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ

สตฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน

ดังนี้

- (1) การตัดสินใจเพื่อวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ
- (2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
- (3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
- (4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนในการดำเนินการ 6 ขั้นตอนดังนี้ ได้แก่ วิธีการประเมินโครงการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการประเมินโครงการ

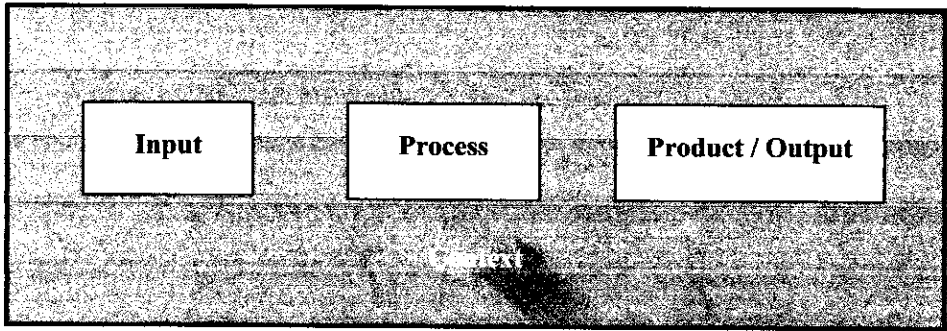
การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ใช้วิธีการประเมินเชิงระบบ (System Approach) การประเมินเชิงระบบมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสเตก (Stake's Concepts and Model) เป็นรูปแบบการประเมินเพื่อตัดสินคุณค่า

ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดและรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeams) ที่เรียกว่า CIPP MODEL มาใช้ในการดำเนินการ โดย CIPP MODEL เป็นคำย่อของ

- C ย่อมาจาก Context คือ บริบทหรือสภาวะแวดล้อม
- I ย่อมาจาก Input คือ ปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น
- P ย่อมาจาก Process คือ กระบวนการ
- P ย่อมาจาก Product or Output คือ ผลผลิต

กระบวนการของ CIPP MODEL นี้ มีองค์ประกอบที่มีผลต่อส่วนรวมของโครงการ ซึ่งสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeams) ได้กำหนดองค์ประกอบของการประเมินโครงการ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระบบย่อยดังต่อไปนี้

1. System Context คือ บริบทหรือสภาวะแวดล้อมของหน่วยระบบ
 2. System Input คือ ปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้นของหน่วยระบบ
 3. System Process คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
 4. System Product or Output คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ
- องค์ประกอบของระบบแสดงไว้ตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบ

การประเมิน (Evaluation) จะต้องกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินและจะต้องกำหนดตัวชี้วัดสำหรับวัดสิ่งต่าง ๆ ของการประเมิน โดยแต่ละส่วนของหน่วยระบบ ที่จะต้องนำมาประเมิน ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

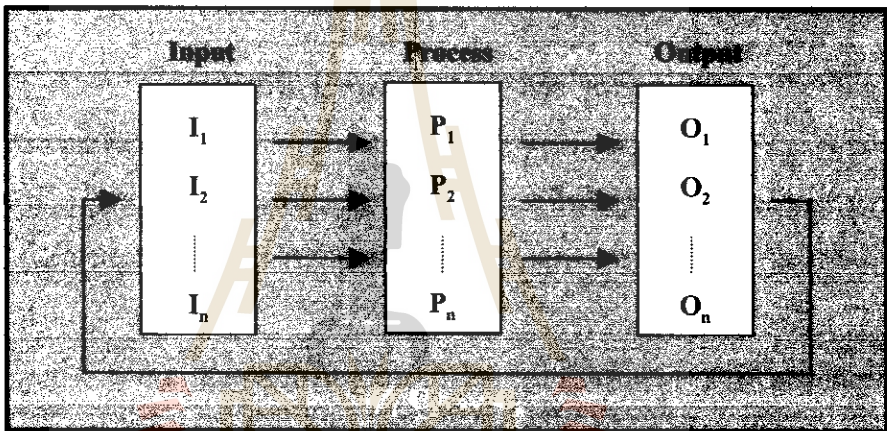
1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) จะต้องประเมินสภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบ
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) จะต้องประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดที่เกิดขึ้นในของหน่วยระบบ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) จะต้องประเมินกระบวนการทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบ
4. การประเมินผลผลิต (Product or Output Evaluation) จะต้องประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบ

การประเมินหน่วยระบบใดจะต้องมีตัวชี้วัด ตัวชี้วัดของหน่วยระบบต่าง ๆ จะใช้อักษรย่อเป็นสัญลักษณ์ดังนี้

1. ตัวชี้วัดของการประเมินบริบท (Context Indicators) ใช้สัญลักษณ์ C ซึ่งมีตัวชี้วัดหลายตัว ได้แก่ C_1, C_2, \dots, C_n
2. ตัวชี้วัดของการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Indicators) ใช้สัญลักษณ์ I ซึ่งมีตัวชี้วัดหลายตัว ได้แก่ I_1, I_2, \dots, I_n
3. ตัวชี้วัดของการประเมินกระบวนการ (Process Indicators) ใช้สัญลักษณ์ P ซึ่งมีตัวชี้วัดหลายตัว ได้แก่ P_1, P_2, \dots, P_n

4. ตัวชี้วัดของการประเมินผลผลิต (Product or Output Indicators) ใช้ O ซึ่งมีตัวชี้วัดหลายตัว ได้แก่ O_1, O_2, \dots, O_n

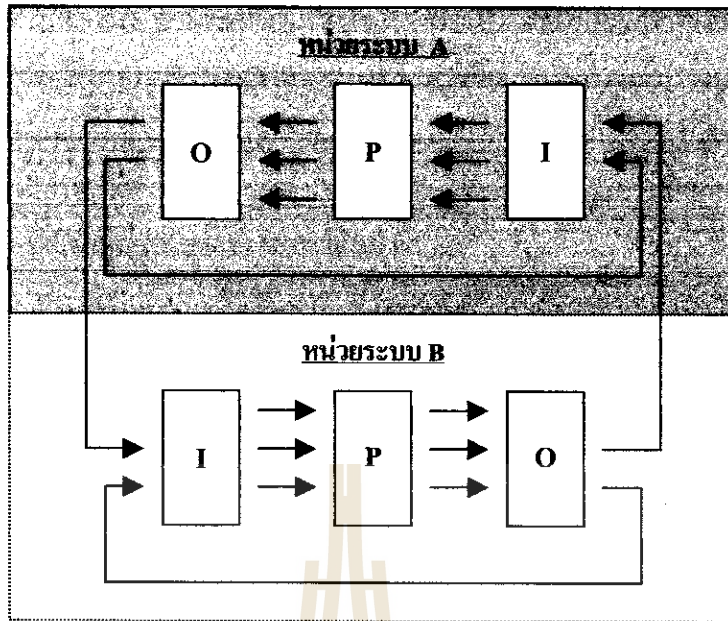
ตัวชี้วัดซึ่งเป็นตัวแปรของแต่ละตัวของหน่วยระบบจะต้องมีการประเมินด้วยตัวชี้วัดคือ เริ่มต้นจากตัวชี้วัดของการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งมี I_1, I_2, \dots, I_n ยังมีผลส่งไปถึงกระบวนการ (Process) ซึ่งมี P_1, P_2, \dots, P_n และยังส่งผลไปถึงผลผลิต (Output) ซึ่งมี O_1, O_2, \dots, O_n ผลต่างๆ ที่ออกมาจาก Output บางตัวก็ยังสามารถจะย้อนกลับมาเป็น Input ได้อีกเช่นกัน การทำงานของหน่วยระบบแสดงไว้แผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 การทำงานของหน่วยระบบ

การประเมินโครงการ ถ้ามีหน่วยระบบใหญ่หลายหน่วยระบบที่จะต้องประเมิน ก็นำรูปแบบการประเมินดังกล่าวข้างต้นมาเรียงต่อกัน เช่น สมมุติว่าให้หน่วยระบบที่จะต้องประเมินมี 2 หน่วยระบบ ตั้งชื่อว่า หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

การเชื่อมโยงหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B รวมเข้าเป็นหน่วยระบบเดียวกัน โดยหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีบริบทเดียวกัน ได้แสดงไว้ในแผนภาพที่ 3 ดังนี้

แผนภาพที่ 3 หน่วยระบบ A และ หน่วยระบบ B

จะเห็นได้ว่า ผลผลิตของหน่วยระบบ A บางตัวจะเป็นปัจจัยนำเข้าของตัวเอง (หน่วยระบบ A) ในการดำเนินการในระยะต่อไปและผลผลิตหน่วยระบบ A บางตัว จะเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

ในทำนองเดียวกัน ผลผลิตของหน่วยระบบ B ก็เป็นปัจจัยนำเข้าของตัวเองและปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ได้ด้วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง สมาชิกทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการหรือ สิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งไม่มีชีวิตซึ่งมีลักษณะมองเห็นได้และรับรู้ได้ (วิจัยชุมชน. 2545, 174) ได้แก่

1. แบบรายงานเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2) โดยการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการกองทุนชุมชนประจำทุกท่าน
2. แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3) โดยการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการกองทุนชุมชนประจำทุกท่าน
3. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ เรื่องกระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนชุมชน และระเบียบกองทุนว่ามีสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างไร ไครมาสนับสนุนบ้าง (บร.9) โดยการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการกองทุนชุมชนประจำทุกท่าน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาวิจัยและในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อต้องการประหยัดเวลาและงบประมาณที่ต้องใช้เป็นจำนวนมากในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร ดังนั้นกลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง (วิจัยชุมชน. 2545, 177) ได้แก่

1. แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน (บร.7) จากการสัมภาษณ์ โดยการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในชุมชน
2. แบบเจาะลึกรายกรณี (บร.11) จากการสัมภาษณ์ โดยการสุ่มตัวอย่างจากผู้กู้เงินกองทุนที่มีอาชีพต่าง ๆ ดังนี้
 - อาชีพค้าขาย จำนวน 19 ราย ทำการสัมภาษณ์ จำนวน 9 ราย
 - อาชีพรับจ้าง จำนวน 4 ราย ทำการสัมภาษณ์ จำนวน 2 ราย
 - อาชีพการเกษตร จำนวน 6 ราย ทำการสัมภาษณ์ จำนวน 2 ราย

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร (วิจัยชุมชน. 2545,163) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่สามารถเปลี่ยนแปลงค่าไปได้ตลอดเวลา มีค่าได้หลายค่า หรือมีค่าไม่คงที่ “ตัวแปร” เน้นว่าเป็นประเด็นที่เมื่อเก็บข้อมูลจะได้ค่าที่แปรไป สำหรับผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายในกลุ่มประชานั้น

ตัวชี้วัด(การประเมินเพื่อพัฒนา. 2545, 66) หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้นจะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ “ตัวชี้วัด” เน้นว่าเป็นประเด็นที่จะใช้วัดระดับของสิ่งหนึ่งสิ่งใด

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในครั้งนี้ได้กำหนดตัวชี้วัดต้นแบบความคิดเชิงระบบ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎี ซึ่งได้รายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ ได้แก่ สภาพของดิน ป่าไม้ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.1 ความยากจนของประเทศ
 - 1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
 - 1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
 - 1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
 - 1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
 - 1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทหรือเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท
 - 1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
2. บริบทระดับท้องถิ่น ได้แก่ ประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชน ป่าไม้ หนองน้ำ สภาพดิน ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน
 - 2.2 สภาพปัจจุบัน
 - 2.3 ด้านวัฒนธรรม
 - 2.4 ด้านเศรษฐกิจทั้งชุมชน
 - 2.5 ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน
 - 2.6 ข้อมูลด้านอื่นๆ

ตัวชี้วัดหน่วยระบบ A

1. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.1 นโยบายของรัฐบาล
 - 1.2 เงิน 1 ล้านบาท
 - 1.3 คณะกรรมการกองทุน
 - 1.4 ผู้สมัครขอกู้เงิน

2. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 2.2 การรับชำระหนี้
 - 2.3 การทำบัญชี
 - 2.4 การติดตามหนี้

3. ตัวชี้วัดผลผลิต(Product or Output Indicator) ของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 3.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร
 - 3.1.1. จำนวนผู้ขอกู้
 - 3.1.2. ยอดเงินให้กู้
 - 3.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่ ตัวแปร
 - 3.2.1. จำนวนทุนสะสมของชุมชน
 - 3.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่ ตัวแปร
 - 3.3.1. กองทุนมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
 - 3.3.2. ชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดหน่วยระบบ B

1. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว (Context Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.1 หนี้สินธนาคารของผู้กู้
 - 1.2 หนี้สินนายทุนนอกระบบของผู้กู้
 - 1.3 อาชีพหลักของผู้กู้
 - 1.4 รายได้ของครอบครัว
 - 1.5 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 สถานที่และวัตถุดิบ

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การหาตลาดที่ดี
 - 3.2 การหาวัตถุดิบที่ดี
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของ (Product or Output Indicator) หน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่ ตัวแปร
 - 4.2.1 ผู้ที่ได้ขยายกิจการ
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่ ตัวแปร
 - 4.3.1 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง

ตัวชี้วัดอื่นๆ ที่เกิดขึ้น นอกเหนือจากตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B ได้แก่ตัวแปร หนี้สินของผู้

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ มีดังต่อไปนี้ (การวิจัยชุมชน, 2545, 181-183)

เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจ เป็นเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้ผลการศึกษิตตามที่ต้องการแล้วก็จะไม่ถูกนำมาใช้อีก ผลที่ได้จากการวัดก็มีความเชื่อถือได้ระดับหนึ่ง

เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่มีเครื่องมือใดๆ วัดค่าออกมาได้อย่างคงเส้นคงวา ดังนั้นเครื่องมือประเภทนี้ จึงมีความยุ่งยากในการนำไปใช้เก็บข้อมูลเป็นอย่างมาก จึงต้องอาศัยองค์ประกอบหลายๆ อย่างในการนำเครื่องมือนี้ไปใช้ ได้แก่ พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ช่วงเวลาที่นำเครื่องมือไปใช้ ระยะเวลา สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการติดตามเฝ้าสังเกตพฤติกรรม หรือปฏิบัติการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่สอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ของการสังเกต โดยมีการจดบันทึกข้อมูลทันทีที่สังเกตเห็นเหตุการณ์นั้น

2. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนา แต่เป็นสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ ได้ใช้การพูดคุยอย่างเป็นกันเอง และแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์

3. แบบสอบถามและแบบสำรวจ เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย

- 3.1 แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บ ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ให้ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบ โดยการทำเครื่องหมายเพื่อแสดงว่า ใช่ – ไม่ใช่ , เห็นด้วย – ไม่เห็นด้วย, มี – ไม่มี, ไป – ไม่ไป, แบบตรวจสอบรายการมีข้อคำถามเป็นแบบถูก – ผิด
- 3.2 มาตรฐานอันดับ (Rating Scale) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ หรือคุณลักษณะต่างๆ ที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นเชิงปริมาณได้โดยตรง อาจแบ่งคุณลักษณะที่ต้องการวัดออกมาเป็นระดับต่างๆ กัน เช่น มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด หรือ ดีมาก ดี ปานกลาง ไม่ดี ไม่ดีที่สุด หรืออาจกำหนดเป็นระดับตัวเลข โดยเรียงจากมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด เช่น 5, 4, 3, 2, 1

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

1. แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน (บร.1)
2. แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2)
3. แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทศนคคที่มีต่อกองทุนชุมชน (บร.3)
4. แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร.4)
5. แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนชุมชน (บร.5)
6. แบบรายงานผลการจัดกลุ่มเวทีผู้กู้เงินจากกองทุนชุมชน (บร.6)
7. แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชน (บร.7)
8. โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร.8)
9. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)
10. แบบสรุปบทเรียนชุมชน (บร.10)
11. แบบเจาะลึกรายการณี (บร.11)
12. การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล (การประเมินเพื่อพัฒนา. 2545, 96-98) เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนเริ่มต้นจากการระบุประเด็นที่ต้องการเก็บรวบรวม การจัดลำดับข้อมูลอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและมีการกำหนดตัวชี้วัดของประเด็นที่ต้องการประเมิน ซึ่งข้อมูล que เก็บรวบรวมได้มีทั้งในเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลข และเชิงคุณภาพที่เป็นการบรรยายลักษณะของข้อมูลในรูปแบบของข้อความ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีวิธีการเก็บรวบรวมที่หลากหลายที่นำมาพิจารณาใช้ได้่างเหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการ มีดังนี้

- 1.1 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการพบและสนทนาระหว่างผู้ประเมินกับผู้ให้ประเมินที่เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อสนทนากันในประเด็นที่ต้องการข้อมูล
- 1.2 การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายตามโครงสร้างของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตโดยกลุ่มเป้าหมายไม่รู้ตัว จะทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการ
- 1.3 การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจำนวน 7-8 คน มาร่วมแสดงความคิดเห็นที่ได้รับการกระตุ้น จากคำถามของผู้ประเมิน โดยมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น

สำหรับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ใช้เครื่องมือและวิธีการต่างๆ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตาราง 1 การจำแนกประเภทของเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน	ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน				วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล		
	การสังเกต	การสัมภาษณ์	สอบถามและสำรวจ		การสังเกต	การสัมภาษณ์	อภิปรายกลุ่ม
			Checklist	Rating Scale			
1. แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน (บร.1)		/			/	/	
2. แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2)			/	/		/	
3. แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนชุมชน (บร.3)		/				/	
4. แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร.4)		/			/	/	
5. แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนชุมชน (บร.5)		/				/	
6. แบบรายงานผลการจัดเวที กลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนชุมชน (บร.6)		/			/	/	/
7. แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.7)		/				/	
8. โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร.8)	/	/			/	/	
9. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)		/				/	
10. แบบสรุปบทเรียนชุมชน (บร.10)	/	/			/	/	
11. แบบศึกษาเจาะลึกกรณี (บร.11)		/				/	
12. การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)	/	/			/	/	/

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (การประเมินเพื่อพัฒนา, 2545, 113-121) หมายถึง เป็นการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์และจัดเป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความและสรุปความโดยเริ่มจากขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อ

มูด การจำแนกประเภทของข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับข้อมูลนั้น ๆ การนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เพื่อใช้ในการประเมินโครงการ ได้แบ่งประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ เช่น ร้อยละ อัตราส่วน จำนวน หรือค่าเฉลี่ย เป็นต้น

1.1 ผู้กู้เงินกองทุน

ชาย	16	คน	คิดเป็นร้อยละ	34.78	ของผู้กู้ทั้งหมด
หญิง	30	คน	คิดเป็นร้อยละ	65.22	ของผู้กู้ทั้งหมด
รวม	46	คน	คิดเป็นร้อยละ	100	ของผู้กู้ทั้งหมด

1.2 จำนวนเงินกู้แต่ละราย ทั้งชุดที่ 1 และชุดที่ 2

20,000 บาท	จำนวน	35	คน	คิดเป็นร้อยละ	76.09	ของผู้กู้ทั้งหมด
15,000 บาท	จำนวน	3	คน	คิดเป็นร้อยละ	6.52	ของผู้กู้ทั้งหมด
10,000 บาท	จำนวน	8	คน	คิดเป็นร้อยละ	17.39	ของผู้กู้ทั้งหมด
รวม		46	คน	คิดเป็นร้อยละ	100	ของผู้กู้ทั้งหมด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ ซึ่งได้จากการสอบถาม การบันทึกผลการสัมภาษณ์ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อมูล เพื่อที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการต่อไป

การแจกแจงตัวแปร สามารถแจกแจงตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการดังนี้

วัตถุประสงค์ประการที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การเกิดกองทุน

ประกอบด้วยตัวแปร ตัวชี้วัด และผลที่ได้จากการดำเนินการ รายละเอียดส่วนนี้ ปรากฏดังตารางที่ 2

ตาราง 2 การเกิดกองทุน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
1. กองทุนในชุมชน	- จำนวนกองทุนเกิดขึ้นมาใหม่	- เกิดขึ้นใหม่จำนวน 2 กองทุน ได้แก่ กองทุน 1 ล้านบาท และกองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิต
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน	- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน	- คณะกรรมการและประชาชนในชุมชน มีความเข้าใจว่า กองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเป็นการสร้างและพัฒนากองทุนพึ่งพาตนเอง เกื้อกูลผู้ด้อยโอกาส
3. ทักษะคนที่มีต่อกองทุน	- มีความต้องการให้เกิดกองทุน - กองทุนชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพและรายได้	- เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชน เพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ สร้างงาน เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินเมื่อได้รับความเดือดร้อน - ผู้ที่กู้เงินกองทุนสามารถนำเงินนั้นไปลงทุนจากอาชีพเดิมและการทำกิจการใหม่ ๆ ทำให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น
4. วัตถุประสงค์ของกองทุน	- การพัฒนาอาชีพ - การสร้างงาน - การสร้างรายได้ - สวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน	- ผู้กู้เงินนำเงินไปพัฒนาอาชีพเดิมและอาชีพใหม่ สร้างงานสร้างรายได้ สวัสดิภาพของสมาชิก กรณีฉุกเฉินเร่งด่วน

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและความอยู่รอดของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน - จำนวนสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือมือครัวเรือน 	<ul style="list-style-type: none"> - นายอำเภอปากช่องและคณะ - ประธานชุมชนประปา - คณะกรรมการชุมชนทุกท่าน - ประชาชนที่ให้ความสนใจ - หัวหน้าครัวเรือนจำนวน 156
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสมาชิกกองทุน - จำนวนเงินออมและเงินทุน - จำนวนยอดคงเหลือเงิน 1 ล้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกกองทุนจำนวน 103 คน - เงินออมและเงินทุนจำนวน 18,000 บาท - ยอดเงิน 1 ล้านคงเหลือ 175,000 บาท

1.2 ระบบการบริหารกองทุน

ประกอบด้วยตัวแปร ตัวชี้วัด และผลที่ได้จากการดำเนินการ รายละเอียดส่วนนี้ ปรากฏดังตารางที่ 3

ตาราง 3 ระบบการบริหารกองทุน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
1. คณะกรรมการบริหารกองทุน	- คณะกรรมการกองทุน	- มีคณะกรรมการกองทุนครบตามสัดส่วนที่กำหนด

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน - การคัดเลือกคณะกรรมการ 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการบริหารกองทุน จำนวน 12 คน - มีการเสนอชื่อหัวหน้าครัวเรือนและประชาชนออกเสียงลงมติตามระเบียบของกองทุนที่กำหนดไว้
2. ระเบียบการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - ระเบียบการบริหารกองทุน 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการช่วยกันร่างระเบียบกองทุนขึ้นมา - ศึกษาจากระเบียบกองทุนชุมชนอื่น
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมคณะกรรมการ - การรับสมัครสมาชิก - การรับเงินฝาก - การระดมเงินฝาก 	<ul style="list-style-type: none"> - จะประชุมเมื่อเหตุจำเป็นและเร่งด่วน - ขึ้นคำขอเป็นสมาชิกกองทุน - ต้องมีคุณสมบัติตามกองทุนชุมชนประเภทกำหนด - สมาชิกฝากเงินอย่างต่ำ 20 บาท - มีการระดมเงินฝากจากสมาชิกยอดรวมจำนวน 18,000 บาท
4. การตัดสินใจกู้	<ul style="list-style-type: none"> - ระเบียบการกู้เงิน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้กู้จะต้องเป็นสมาชิกกองทุนและกลุ่มออมทรัพย์ - นำเงินกู้ไปใช้จ่ายในประเภทการกู้ยืม พัฒนาอาชีพ สร้างงาน ลดรายจ่ายบรรเทาเหตุและฉุกเฉิน

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
	<ul style="list-style-type: none"> - ระเบียบการคิวดอกเบี้ย - จำนวนผู้กู้เงินที่ได้รับพิจารณาเงินกู้ - จำนวนผู้กู้เงินที่ไม่ได้รับพิจารณาเงินกู้ - จำนวนผู้กู้เงินที่มีความพอใจกับเงินกู้ - จำนวนผู้กู้เงินที่ไม่มีความพอใจกับเงินกู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - วงเงินกู้ไม่เกิน 20,000.- - ระบุจำนวนงวดในการผ่อนชำระคืน - อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ร้อยละ 1 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 12 ต่อปี) - อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ร้อยละ 3 ต่อปี - ผู้กู้เงินที่ได้รับพิจารณาเงินกู้ จำนวน 46 คน - ผู้กู้เงินที่ไม่ได้รับพิจารณาเงินกู้ จำนวน 3 คน - ผู้กู้เงินที่มีความพอใจกับเงินกู้ จำนวน 43 คน - ผู้กู้เงินที่ไม่มีความพอใจกับเงินกู้ จำนวน 3 คน
5. มีการจัดสรรผลประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดสรรผลประโยชน์จาก 1 ล้านบาท - การจัดสรรดอกเบี้ยที่ได้รับ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดสรรผลประโยชน์ โดยการนำเงิน 1 ล้านบาทมาให้สมาชิกผู้ - เป็นเงินปันผลค่าหุ้น ในอัตราร้อยละ 10 - เป็นเงินประกันความเสี่ยง ในอัตราร้อยละ 20 - เป็นผลตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ในอัตราร้อยละ 10

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
		<ul style="list-style-type: none"> - เป็นเงินสมทบกองทุน ในอัตราร้อยละ 20 - อื่นๆ ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควรในอัตราร้อยละ 40

1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ประกอบด้วยตัวแปร ตัวชี้วัด และผลที่ได้จากการดำเนินการ รายละเอียดส่วนนี้ ปรากฏดังตารางที่ 4

ตาราง 4 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
1. ความเข้าใจในการพึ่งตนเอง	- ความรู้และมีความเข้าใจในการพึ่งตนเองพึ่งตนเอง	- มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความสามารถเลี้ยงตัวเองได้
2. การปฏิบัติเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - การนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารงาน - การนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - การบริหารงานกองทุน โดยการบริหารกันเองของคนในชุมชน - มีการนำหลักการพึ่งตนเอง มีอิสระในการตัดสินใจ
3. ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ประกอบด้วยตัวแปร ตัวชี้วัด และผลที่ได้จากการดำเนินการ
รายละเอียดส่วนนี้ ปรากฏดังตารางที่ 5

ตาราง 5 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
1. การกระตุ้นให้มี ภูมิคุ้มกัน ระดับ ของกองทุนโดยรวม	<ul style="list-style-type: none"> - การชี้แนะเรื่องกองทุน - ความเข้าใจของสมาชิกกองทุน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาชี้แนะเรื่องกองทุนให้ ประชาชนเข้าใจ หลักการสำคัญที่ว่ากองทุนเป็นของสมาชิกทุกคน - มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษากองทุนด้วย
2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการ ของผู้กู้แต่ละคน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยไม่กู้หนี้ยืมสินนอกระบบ - ดำเนินการประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงการบริโภคเองและมีตลาดที่แน่นอน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชน

ประกอบด้วยตัวแปร ตัวชี้วัด และผลที่ได้จากการดำเนินการ
รายละเอียดส่วนนี้ ปรากฏดังตารางที่ 6

ตาราง 6 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
1. ศักยภาพเดิมของ บริบท	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพของป่า - สภาพของดิน - สภาพของคลองน้ำ - ประชากรในชุมชน - อาชีพครั้งแรกของประชากร - ถนน - ไฟฟ้า - ประปา 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นป่ารกทึบ - เป็นดินร่วนที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก - อดีตเป็นคลองน้ำที่ใสสะอาด สามารถนำไปอุปโภค บริโภค ได้ - มาตั้งถิ่นฐานจำนวน 5 ครอบครัว - ทำนา ทำไร่ ทำสวนและ เลี้ยงสัตว์ - เดิมเป็นถนนดินและถนน ลูกรัง - เดิมไม่มีไฟฟ้าใช้ ปัจจุบันมี ไฟฟ้าใช้ครอบคลุมทั้งหมด - เดิมใช้น้ำบาดาลและลำคลอง ปัจจุบันใช้ระบบประปา จำนวน 174 ครัวเรือน ครอบคลุมไม่ทั่วถึง
2. การดำเนินงานที่ผ่าน มามีศักยภาพในด้าน ต่างๆ		
2.1 ทูнд้านการเงิน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนกลุ่มต่างๆ - จำนวนและลักษณะประชากร 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต - ประชากรทั้งหมด 857 คน ชาย 427 คน หญิง 430 คน

ตาราง 6 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
2.2 ทุนด้านทรัพยากร ทางกายภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - การประกอบอาชีพ - สภาพของที่ดิน 	<ul style="list-style-type: none"> - ค้าขาย - รับจ้าง - ข้าราชการ - การเกษตร - เป็นดินที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก
2.3 ทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ภาษาพื้นบ้าน - งานบุญและประเพณี 	<ul style="list-style-type: none"> - ภาษาอีสานและภาษาภาคกลาง - ทำบุญกลางบ้าน เทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ ลอยกระทง
2.4 ทุนทางปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนนักเรียนในระดับต่างๆ - จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับประถมศึกษา 63 คน - ระดับมัธยมศึกษา 58 คน - ศึกษาผู้ใหญ่ 2 คน - สูงกว่าระดับมัธยม 22 คน - ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชนจำนวน 9 คน ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านกองทุน ด้านศาสนา ประเพณี
3. มีความเข้มแข็งในการ ทำกิจการของผู้กู้		
3.1 การเกษตร	- จำนวนผู้กู้ที่ดำเนินกิจการใน	- ผู้กู้ด้านการเกษตรจำนวน 9 คน
3.2 ค้าขาย	ชุมชน	- ผู้กู้ด้านการค้าขายจำนวน

ตาราง 6 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
3.3 การบริการ		30 คน - ผู้กู้ด้านการบริการจำนวน 7 คน

วัตถุประสงค์ประการที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนและด้านลบที่ขัดขวาง
การบรรลุเป้าหมายของกองทุน

2.1 ปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนในการดำเนินกองทุน

ประกอบด้วยตัวแปร ตัวชี้วัด และผลที่ได้จากการดำเนินการ
รายละเอียดส่วนนี้ ปรากฏดังตารางที่ 7

ตาราง 7 ปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนในการดำเนินกองทุน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
1. การมีส่วนร่วมในการ จัดตั้งกองทุน	- หน่วยงานราชการและจำนวน ประชาชน มีส่วนร่วมในการจัด ตั้งกองทุน	- หน่วยงานราชการได้แก่ อำเภอ ปากช่อง เทศบาลตำบลปาก ช่อง หัวหน้าครัวเรือน จำนวน 156 ครัวเรือนที่มี ส่วน ร่วมในการจัดตั้งกองทุน
2. มีกลุ่มองค์กรต่างๆใน ชุมชน	- จำนวนกลุ่มองค์กรต่างๆ	- มีจำนวน 1 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2.2 ปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางในการดำเนินงานกองทุน

ประกอบด้วยตัวแปร ตัวชี้วัด และผลที่ได้จากการดำเนินการ
รายละเอียดส่วนนี้ ปรากฏดังตารางที่ 8

ตาราง 8 ปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางในการดำเนินงานกองทุน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
1. ความไม่พอใจในการ ตัดสินเงินกู้	- จำนวนผู้กู้ที่ไม่พอใจในการตัด สินเงินกู้	- ผู้กู้เงินที่ไม่พอใจในการตัดสิน เงินกู้จำนวน 3 ราย เนื่องจาก ว่าได้น้อยกว่าจำนวนที่ขอกู้ไว้ - ผู้ขอกู้เงินไม่พอใจในการ อนุมัติเงินกู้เงินจำนวน 3 ราย เนื่องจากไม่ได้รับการอนุมัติ เงินกู้

วัตถุประสงค์ประการที่ 3 เพื่อศึกษาข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

3.1 ความเข้มแข็งของชุมชน

ประกอบด้วยตัวแปร ตัวชี้วัด และผลที่ได้จากการดำเนินการ
รายละเอียดส่วนนี้ ปรากฏดังตารางที่ 9

ตาราง 9 ความเข้มแข็งของชุมชน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
1. ความสามัคคี	- ระดับความสามัคคี	- ระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 65.13

ตาราง 9 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
2. ความซื่อสัตย์	- ระดับความซื่อสัตย์	- ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.48
3. ขกย่องคนทำความดี	- ระดับยกย่องคนทำความดี	- ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 49.33
4. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	- ระดับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	- ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.03%
5. โอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	- ระดับโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	- ไม่ใช่ คิดเป็นร้อยละ 85.43
6. อาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	- ระดับอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	- มีสามารถเลี้ยงครอบครัวได้
7. ความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน	- ระดับความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน	- มีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน
8. การรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	- ระดับการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	- ในชุมชนรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรขึ้น 2 กลุ่ม
9. การประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน	- ระดับการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน	- ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.07

ตาราง 9 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
10. การช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส	- ระดับการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาส	- ไม่สามารถช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนชราได้ คิดเป็นร้อยละ 63.54%
11. ผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	- ระดับผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	- ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าผู้นำมีคุณธรรม ยุติธรรม คิดเป็นร้อยละ 50.24%
12. สามารถร่วมกันแก้ปัญหา โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน	- ระดับสามารถร่วมกันแก้ปัญหา โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน	- ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสมาชิกในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ คิดเป็นร้อยละ 57.68%

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีรายละเอียดผลการติดตามประเมินโครงการ ในเรื่องต่างๆ ดังนี้ ได้แก่ ผลการประเมินบริบทชุมชน ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและสรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

ผลการประเมินบริบทชุมชน

1. บริบทระดับประเทศ

1.1 ความยากจนของประเทศ

ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อคนและสังคมได้ก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของคนไทยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้รุนแรงขึ้น กล่าวคือ ภาวะความยากจนที่มีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอดในช่วงก่อนวิกฤตกลับเพิ่มสูงขึ้น จากร้อยละ 11.4 ของประชากรทั้งประเทศหรือคิดเป็นจำนวนคนยากจน 6.8 ล้านคน

ในปี 2539 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.9 หรือคิดเป็นจำนวนคนยากจน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 และในช่วงเวลาเดียวกันกับการกระจายรายได้ก็แย่ลง โดยกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยที่สุด 20%แรก มีสัดส่วนรายได้ลดลงจากร้อยละ 4.2 เหลือร้อยละ 3.8 ขณะที่กลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุด 20%แรก มีสัดส่วนรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 56.5 เป็นร้อยละ 58.5 อีกทั้งจำนวนคนว่างงานก็มีเพิ่มมากขึ้นกว่าช่วงก่อนเกิดวิกฤตเกือบ 1 ล้านคน นอกจากนี้ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เป็นปัญหารุนแรงส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น(สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544: 6)

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภาเมื่อวันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 แสดงเจตนารมณ์

ยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นที่จะสร้างเสถียรภาพและความมั่นคง ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม การเมืองของประเทศ และการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรง

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้มีความเข้มแข็งพร้อมๆ กับการเร่งสร้างผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รายใหม่ เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว จากนโยบายได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

- 1) คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs Development Bank) จึงอนุมัติหลักการให้ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อแปรสภาพบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) เป็นธนาคารเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ทั้งในรูปเงินกู้และการค้าประกันสินเชื่อ นอกเหนือจากการจัดตั้งกองทุนร่วมเพื่อเป็นแหล่งเงินทุน สำหรับอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
- 2) มอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ เร่งรัดปล่อยสินเชื่อให้กับอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
- 3) ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) เฉพาะกรณีที่ผู้ประกอบการมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วไม่เกิน 6 ล้านบาท จากอัตราภาษีปัจจุบัน 30% เป็นดังนี้
 - 3.1) อุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ที่มีกำไรไม่เกิน 1 ล้านบาท เสียภาษี 20%
 - 3.2) อุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ที่มีกำไรไม่เกิน 1 – 3 ล้านบาท เสียภาษี 25%
 - 3.3) อุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีกำไรเกินกว่า 3 ล้านบาทขึ้นไป เสียภาษี 30%
- 4) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจเงินร่วมลงทุน. เพื่อจูงใจให้นำเงินไปลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) ที่มีศักยภาพในการเติบโตดังนี้

- 4.1) ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้สำหรับรายได้ที่เป็นเงินปันผลหรือผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้นที่ธุรกิจร่วมลงทุนได้รับ
- 4.2) ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินปันผลและผลประโยชน์จากการโอนหุ้นที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุน การสนับสนุนอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของรัฐบาล (การจัดการและการวางแผนธุรกิจ, 2545: 223-225)

วัตถุประสงค์หลักที่รัฐบาลให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) คือ

- 1.) ให้อุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ที่มีศักยภาพในการแข่งขัน ได้เกิดและเพิ่มจำนวนขึ้น
- 2.) ให้อุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ที่มีอยู่สามารถอยู่รอดและพัฒนาตัวเองให้สามารถแข่งขันต่อไป
- 3.) ให้อุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) มีขีดความสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล (จินตนา บุญขงการ, 2545 : 214)

1.3 สภาพภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

คณะกรรมการนโยบายการเงิน ได้มีมติปรับประมาณการการขยายตัวเศรษฐกิจไทยประจำปี 2545 และปี 2546 เพิ่มขึ้น โดยในปี 2545 ประมาณการใหม่คาดว่าเศรษฐกิจไทยจะขยายตัว 3-4% จากเดิมที่คาดไว้ที่ 2.5-3.5% โดยคาดการณ์ว่าปี 2546 จะขยายตัว 3-4% จากประมาณการเดิม 2.5-4%

ธนาคารแห่งประเทศไทย ประมาณการเศรษฐกิจในปีนี้จะควรจะขยายตัวในอัตราเดียวกับที่สภาพัฒน์คาดคือ 3.5-4% และตลาดก็มองตรงกันว่าเศรษฐกิจไทยปีนี้จะควรจะขยายตัว 3.3-4.5% แต่ธนาคารแห่งประเทศไทย ปรับตัวเลขการขยายตัวเพิ่มเป็น 3-4% เท่านั้น ภายใต้สมมติฐานว่าการส่งออกจะขยายตัวได้ทั้งปี 2-3% การนำเข้าเพิ่มขึ้น 2.5-3.5% การบริโภคภาคเอกชนขยายตัวทั้งปี 3-4% การลงทุนภาคเอกชนขยายตัวเพิ่มขึ้น 7-9% ดุลการค้าเกินดุล 2,000-3,000 ล้านบาทหรือสหรัฐฯ และดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล

5,000-6,000 ล้านบาทสหรัฐฯ โดยการขยายตัวของเศรษฐกิจก็จะเกิดขึ้น
พร้อมๆ กันทั้งจากภายในประเทศและการส่งออก(ไทยรัฐ, 2 สิงหาคม 2545: 8)

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ด้านสินค้าการเกษตร ดูเหมือนจะเกือบลูกกันระหว่างไทยกับจีนเพราะว่าจีนนำเข้าจากไทยเป็นพวกข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา สินค้าประมง น้ำตาล ซึ่งไม่ได้มาแข่งอะไรกับเรา เรานำเข้าจากจีนส่วนใหญ่ก็เป็นพวกผลไม้เมืองหนาว เช่น แอปเปิ้ล ข้าวโพด ฉะนั้นโดยภาพรวมแล้ว ถ้ามีการจัดทำเขตการค้าเสรี ไทย - จีน ประเทศไทยควรจะได้ประโยชน์ในด้านอุตสาหกรรมบางเรื่อง ประเทศทั้งสองอาจจะได้ประโยชน์ร่วมกันคือการนำเข้าวัตถุดิบจากจีนอาจจะถูกลง ทำให้ต้นทุนการผลิตนั้นต่ำลง แต่ในด้านของสินค้าอุตสาหกรรมนั้น ไทยคงจะต้องเจรจากับจีนเพื่อที่จะให้มีการยืดหยุ่นที่จะปกป้องผลกระทบในทางลบอันนี้ แต่ในที่สุดแล้วก็จะนำไปสู่คำถามที่ว่ามีมาน้อยเพียงใด ความเป็นไปได้ที่จีนจะยอมทำเขตการค้าเสรีทวิภาคีกับไทย (มติชนสุดสัปดาห์, 15 กรกฎาคม 2545: 28-29)

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ประชุมคณะกรรมการกำกับดูแลและติดตามการดำเนินการตามนโยบายพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ที่ประชุมได้รับทราบผลการดำเนินงานตั้งแต่ 1 ต.ค. 44 - 31 พ.ค. 45 พบว่ามีเกษตรกรขอลาออกจากโครงการพักชำระหนี้ทั้งสิ้น 119,360 ราย คิดเป็นเงิน 6,585 ล้านบาท แบ่งเป็นเกษตรกรขอลาออกจากการพักชำระหนี้เป็นเงิน 31,395 ราย เป็นเงิน 1,895 ล้านบาท และลดภาระหนี้ 87,965 ราย เป็นเงิน 4,690 ล้านบาท ทำให้จำนวนสมาชิกเหลือเพียง 2.19 ล้านราย คิดเป็นเงิน 51,143 ล้านบาท และผู้ลดภาระหนี้ 1.05 ล้านราย คิดเป็นเงิน 36,599 ล้านบาท สำหรับสาเหตุที่สมาชิกโครงการลดลง คือต้องการกู้เงินเพื่อขยายการผลิต เพราะเกษตรกรที่เข้าโครงการพักชำระหนี้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จะไม่ได้กู้เงินอีกและต้องการกู้เงินเพิ่มมากกว่า 100,000 บาท เพราะเกษตรกรที่เข้าโครงการลดภาระหนี้จะกู้เงิน 100,000 บาทไม่ได้ที่ประชุมยังได้รับทราบโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ โดยขอให้

กระทรวงเกษตรฯ เร่งรัดดำเนินการ และจัดสรรงบประมาณให้กับจังหวัดไปใช้ฟื้นฟูอาชีพให้ทันในฤดูกาลผลิต โดยกลุ่มเป้าหมายที่ต้องเข้าไปดำเนินการคือเกษตรกรที่เข้าโครงการพักชำระหนี้ (ไทยรัฐ, 13 กรกฎาคม 2545: 8)

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทหรือเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

จากการที่ชาวชนบทได้รับผลตอบแทนจากที่ดินและการเกษตรลดลง แม้ว่าจะใช้แรงงานมากขึ้น ทำให้ต้องอพยพจากชนบทเข้าไปหางานทำในเมืองหรือในต่างประเทศ ชาวชนบทจำนวนมากต้องหันมาหารายได้เพิ่มเติมจากการรับจ้างและการทำงานนอกระบบการเกษตรบางส่วนก็ได้เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ผู้ที่แข็งแรงพึ่งตนเองได้ อันหมายถึงคนหนุ่มคนสาวในวัยทำงานจำนวนมาก ได้ละทิ้งถิ่นฐานเป็นการถาวรหรือชั่วคราว ในหมู่บ้านจึงเหลือแต่คนชรา แม่บ้านและเด็กๆ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งคนเหล่านี้พึ่งตนเองได้น้อยและต้องขึ้นต่อหรือพึ่งพิงผู้อุปถัมภ์มากเป็นพิเศษ จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยว่าเหตุใดในระยะ 10 ปี มาแล้ว ซึ่งมีการอพยพของคนในวัยทำงานออกจากหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก จึงกลายเป็นท้องถิ่นชนบทให้จมอยู่กับความหวัง (วิพากษ์ สังคมไทย, 2538: 25,157)

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศเป็นที่แพร่หลายในประเทศไทย ก็คือเรื่องวาเลนไทน์เคย์ หรือวันวาเลนไทน์ เป็นวันแห่งความรัก วันวาเลนไทน์ เป็นที่รู้จักกันทั่วไป ในโรงเรียนต่างๆ เป็นเรื่องเกรอ แม้แต่ในวารสารทางด้านครูก็เอาแสดงออก ปรากฏว่าเด็กในสมัยปัจจุบันนี้จำนวนไม่น้อย รู้จักวันคริสต์มาส วันวาเลนไทน์ ว่าเมื่อไร ทำอะไร แต่ไม่รู้จักเลยว่า วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชาคือวันอะไรและเมื่อไร อันนี้ก็เป็นน่าสังเกตในด้านของวัฒนธรรม (ประยูรค์ ปยุตโต, 2538: 90)

สรุป บริบทระดับประเทศ

ความยากจนของประเทศ

ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อคนและสังคมได้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของคนไทยมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้รุนแรงขึ้นก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานเพิ่มขึ้น การขาดแคลนการศึกษา จึงต้องแก้ไข เพราะฉะนั้นต้องยกระดับรายได้ของประชาชนให้สูงขึ้น

นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

เป็นการช่วยแก้ปัญหาความยากจน แทนที่จะมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เนื่องจากอุตสาหกรรมมีการลงทุนสูงรัฐบาลควรจะมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เนื่องจากใช้ทุนในการดำเนินงานต่ำ

ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยปี 2545 มีการขยายตัวขึ้น 3.5 - 4 % ภายใต้สมมติฐานจากการลงทุนภาคเอกชนขยายตัวเพิ่มขึ้น ดุลการค้าเกินดุล และ ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล โดยการขยายตัวของเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นพร้อมๆ กันทั้งภายในประเทศและ การส่งออก

สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านการค้าร่วมกันระหว่างไทยกับจีน ซึ่งไทยนำสินค้าออกไปยังจีน เช่น ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา สินค้า ประมง น้ำตาล ส่วนไทยนำเข้าจีน ส่วนใหญ่ก็เป็นพวกผลไม้เมืองหนาว เช่น แอปเปิ้ล ข้าวโพด ซึ่งเป็นการ เกื้อกูลกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

สภาวะปัจจุบันการเป็นหนี้สินของประชาชนส่วนใหญ่ค่อนข้างมาก เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายการพักชำระหนี้เกษตรกร เช่น ช่วงฝนแล้งหรือน้ำท่วม ทำให้ผลผลิตเสียหาย เกษตรกรขาดทุน ก่อให้เกิดหนี้สินมากขึ้นช่วงที่ประสบปัญหาฟองสบู่แตก คนตกงานมีมากขึ้น ปัญหาหนี้สินก็ตามมา

บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทหรือเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

ไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม เมื่อเกิดความแห้งแล้ง ทำให้การเกษตรและผลผลิตลดลง ทำให้กำลังแรงงานต้องอพยพเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ ได้ละทิ้งฐานเป็นการถาวรหรือชั่วคราว ทำให้ในชนบทจึงเหลือแต่ คนชรา แม่บ้านและเด็กเป็น ส่วนใหญ่ที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ในชนบท

ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ความมีวัฒนธรรมไทยค้ำความจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ. คนไทยเป็นคนที่รับวัฒนธรรมจากต่างประเทศได้ง่าย เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย งานฉลองเทศกาลต่างๆ ได้แก่ วันวาเลนไทน์ วันคริสต์มาส และอาหารการกินอาหารจานด่วน ที่เข้ามาภายในประเทศ เช่น แฮมเบอร์เกอร์ แซนวิช เพื่อต่อต้านกระแสวัฒนธรรมดังกล่าว รัฐบาลมีนโยบายที่สร้างค่านิยมในการนิยมไทย และการใช้สินค้าไทย

2. บริบทระดับท้องถิ่น

2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

2.1.1 ที่มาของชื่อชุมชน

เมื่อก่อนเป็นชุมชนปากช่อง ต่อมาสำนักงานประปามาสร้าง คนส่วนใหญ่ก็จะเรียกว่าชอยประปา ก็เลยตั้งชื่อเป็นชุมชนประปา

2.1.2 เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2500 หรือประมาณ 44 ปี มาแล้ว

2.1.3 คนกลุ่มแรกที่มาตั้งชุมชนประปา ในเขตเทศบาลตำบลปากช่อง

- (1) นายฉลวย อุ่นจันทิก และครอบครัว
- (2) นายสงวน นันทเขตต์ และครอบครัว
- (3) นางอรพรรณ รัตนเดร และครอบครัว
- (4) นางเปี่ยม นราวัฒน์ และครอบครัว

2.1.4 คนกลุ่มแรกที่มาตั้งชุมชนประปา ในเขตเทศบาลตำบลปากช่อง ได้อพยพมาจาก

- (1) บ้านโนนนา ต.ลาดบัวขาว อ.สีคิ้ว จ. นครราชสีมา
- (2) บ้านปากช่อง ต.ปากช่อง อ. ปากช่อง จ. นครราชสีมา
- (3) อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (จำนวน 2 ครอบครัว)

2.1.5 สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชน ก่อนที่จะตั้งชุมชน

เป็นที่ราบ เป็นป่าดิบ ต่อมาเมื่อผู้อพยพเข้ามาอยู่จับจองเป็นเจ้าของ โดยมีอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ จากนั้นเจ้าของได้จัดสรรที่ดินขาย

2.2 สภาพปัจจุบัน

2.2.1 ลักษณะประชากร

ชุมชนประปา มีจำนวนประชากร 857 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.18 กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม คิดเป็นร้อยละ 53.90 การประกอบอาชีพของคนส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับจ้าง จำนวน 87 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 51.79 สมาชิกในชุมชนในระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ไปศึกษานอกชุมชน จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 43.45 (ของประชากรทั้งหมด) รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 10

ตาราง 10 การจำแนกประชากรในชุมชน

ลักษณะประชากร	จำนวน/คน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	427	49.82
หญิง	430	51.18
รวม	857	100.00
2. ประชากรวัย		
1 วัน – 3 ปีเต็ม	34	3.97
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	35	4.08
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	58	6.77
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	27	3.15
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	36	4.20
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	462	53.90

ตาราง 10 (ต่อ)

ลักษณะประชากร	จำนวน/คน	ร้อยละ
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	107	12.49
60 ปี 1 วันขึ้นไป	98	11.44
รวม	857	100.00
3. การประกอบอาชีพ		
รับจ้าง	105	57.38
ค้าขาย	46	25.14
รับราชการ	18	9.83
การเกษตร	14	7.65
รวม	183	100.00
4. สมาชิกในชุมชนไปศึกษานอกชุมชน		
ระดับประถมศึกษา	58	40.00
ระดับมัธยมศึกษา	63	43.45
ศึกษาผู้ใหญ่	2	1.38
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	22	15.17
รวม	145	100.00

2.2.2 แหล่งน้ำในชุมชน

- (1) แหล่งน้ำบาดาล ในชุมชนมีจำนวน 2 บ่อ การใช้น้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี
- (2) แหล่งน้ำลำคลอง ในชุมชนมีจำนวน 1 สาย สภาพมีน้ำตลอดปี

2.3 ด้านวัฒนธรรม

งานและประเพณีที่ร่วมกันจัดทำทุกปี

- (1) ทำบุญขึ้นปีใหม่
- (2) ประเพณีสงกรานต์
- (3) งานลอยกระทง

2.4 ด้านเศรษฐกิจ

รายได้ส่วนใหญ่ของประชากรทั้งหมดอยู่ในระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.25 จำนวนครัวเรือนทั้งหมด รายละเอียด ดังตารางที่ 11

ตาราง 11 การจำแนกรายได้ของประชากรในชุมชน

รายได้ต่อปี	จำนวน/ครอบครัว	ร้อยละ
10,001 – 20,000 บาท	8	4.37
20,001 – 30,000 บาท	26	14.21
30,001 – 50,000 บาท	48	26.23
50,001 – 100,000 บาท	70	38.25
เกิน 100,000 บาท	31	16.94
รวม	183	100.00

2.5 ภูมิปัญญาชาวบ้าน

2.5.1 ด้านเกษตรกร

- (1) นายจำเนียร มีสิทธิคุณ อายุ 55 ปี เชี่ยวชาญ
ด้านการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์ 15 ปี

2.5.2 ด้านอุตสาหกรรมหัตถกรรม การตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างไม้

- (1) นางอามร เสาศูวรรณ อายุ 30 ปี เชี่ยวชาญ
ด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า ประสบการณ์ 10 ปี

- (2) นางสาวเสีษะ ทองประสาน อายุ 42 ปี เชี่ยวชาญ
ด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า ประสบการณ์ 20 ปี
- (3) นายสำคัญ โอคสำโรง อายุ 55 ปี เชี่ยวชาญ
ด้านช่างไม้ ประสบการณ์ 20 ปี

2.5.3 ด้านการแพทย์แผนไทย (หมอนวดแผนโบราณ)

- (1) นางสาวบุญโสม โอราราช อายุ 32 ปี เชี่ยวชาญด้าน
หมอนวดแผนโบราณ ประสบการณ์ 10 ปี
- (2) นางสาวสุรีย์พร อัครพันธ์ อายุ 37 ปี เชี่ยวชาญด้าน
หมอนวดแผนโบราณ ประสบการณ์ 10 ปี
- (3) นางสาวสุคใจ สุขน้อย อายุ 44 ปี เชี่ยวชาญด้าน
หมอนวดแผนโบราณ ประสบการณ์ 8 ปี

2.5.4 ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี

- (1) นายสมพร ชำนิ อายุ 61 ปี เชี่ยวชาญด้าน
งานพิธีทางพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ 20 ปี

2.6 ข้อมูลด้านอื่นๆ

รถยนต์	56 คัน	มอเตอร์ไซด์	121 คัน
ตู้เย็น	176 เครื่อง	พัดลม	372 เครื่อง
เครื่องปรับอากาศ	12 เครื่อง	หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	198 เครื่อง
ทีวีสี	203 เครื่อง	ทีวีขาวดำ	6 เครื่อง
โทรศัพท์ (บ้าน)	76 เครื่อง	หอคกระจายข่าว	1 แห่ง
ภาชนะเก็บน้ำฝน	105 เครื่อง	มีส้วม	183 เครื่อง

อาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับถนนมิตรภาพ
- ทิศใต้ ติดต่อกับลำคลอง
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับชุมชนหนองสาหร่าย
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับชุมชนนันทเขตต์

โครงสร้างพื้นฐาน

การประปา การให้บริการน้ำประปาแก่ประชาชนในเขตชุมชนประปา การประปาส่วนภูมิภาคเป็นผู้ให้บริการ ปัจจุบันมีผู้ใช้บริการ จำนวน 174 ครัวเรือน จากจำนวน 183 ครัวเรือน

การไฟฟ้า การให้บริการไฟฟ้าแก่ประชาชนในเขตชุมชนประปา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นผู้ให้บริการ ปัจจุบันมีผู้ใช้บริการ จำนวน 183 ครัวเรือน ครอบคลุมทั่วทั้งชุมชน

ถนน ถนนเส้นที่ 1 เป็นถนนลาดยาง ยาว 480 เมตร
ถนนเส้นที่ 2 เป็นถนนคอนกรีต ยาว 520 เมตร

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

ผลการประเมินหน่วยระบบ A

1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1.1 นโยบายของรัฐบาล

จากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการกองทุนชุมชน เรื่องเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คณะกรรมการกองทุน มีความเข้าใจว่า

การจัดตั้งกองทุนชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุน เป็นการสร้างและพัฒนาให้รู้จักการพึ่งตนเองของคนในชุมชนและเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางการเงิน

1.2 เงิน 1 ล้านบาท

จากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการกองทุนชุมชน เรื่องรัฐบาลให้เงิน 1 ล้านบาท เข้ามาที่ชุมชนเพื่ออะไร คณะกรรมการกองทุน มีความเข้าใจว่า

- (1) เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชน
- (2) เพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ สร้างงาน
- (3) บรรเทาเหตุฉุกเฉินเมื่อได้รับความเดือดร้อน

จากการสัมภาษณ์ ประชาชนในชุมชน เรื่องรัฐบาลให้เงิน 1 ล้านบาท เข้ามาที่ชุมชนเพื่ออะไร คณะกรรมการกองทุน มีความเข้าใจว่า

- (1) เพื่อเป็นการสร้างโอกาส สร้างรายได้ สร้างงาน
- (2) เพื่อนำเงินที่ได้ไปพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น มีเงินไปรักษาพยาบาลมากขึ้น
- (3) มีการรวมกลุ่ม สร้างความสามัคคี

1.3 คณะกรรมการกองทุน

จากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการกองทุนชุมชน เรื่องคณะกรรมการกองทุนมีหน้าที่อะไรบ้าง คณะกรรมการกองทุน มีความเข้าใจว่า

- (1) ต้องบริหารกองทุนเงินล้าน
- (2) ช่วยกันออกระเบียบกองทุน
- (3) รับสมัครสมาชิกของกองทุน
- (4) พิจารณาอนุมัติเงินกู้
- (5) รับชำระหนี้จากผู้กู้เงิน

1.4 ผู้สมัครขอกู้เงิน

จากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการกองทุนชุมชน เรื่องผู้ขอกู้เงินต้องมีคุณสมบัติและดำเนินการเรื่องใดบ้าง คณะกรรมการกองทุน มีความเข้าใจว่า คณะกรรมการรู้ระเบียบของผู้ขอกู้เงินเป็นอย่างดี พบว่า ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- (1) เป็นสมาชิกทั้งกองทุน 1 ล้านบาท และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- (2) ยื่นคำขอและแบบเสนอโครงการเพื่อขอกู้เงินกองทุน โดยต้องกรอกข้อมูลอย่างครบถ้วน
 - ชื่อโครงการ
 - ระบุรายการและจำนวนเงิน
 - ชื่อผู้ค้ำประกันที่เป็นสมาชิก
 - ระยะเวลาในการส่งเงินกู้
 - มีพยานที่เป็นสมาชิก
- (3) มีสมุดบัญชีธนาคารออมสิน

2. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A พบว่า

2.1 การคัดเลือกผู้กู้ พบว่า

- (1) คณะกรรมการมีความรู้เรื่องระเบียบ ทำให้สามารถเลือกผู้กู้ที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาอาชีพและมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ จำนวน 42 ราย
- (2) ในการพิจารณาคณะกรรมการ มีข้อบกพร่องหลักเกณฑ์บางประการให้กับคนบางกลุ่มหรือผู้ที่มีความสนิทสนมกันหรือเป็นญาติกัน ทำให้ผลการตัดสินไม่เที่ยงธรรมและไม่เหมาะสม จำนวน 4 ราย ทำให้ส่งเงินล่าช้าไม่ตรงตามวันที่คณะกรรมการกำหนด

2.2 การรับชำระหนี้ พบว่า

ชุมชนประปามีการกำหนดให้ชำระหนี้ทุกเดือน

- (1) การรับชำระหนี้ทุกเดือนของกองทุน อาจจะได้รับเต็ม จำนวนและยังสามารถนำเงินมาปล่อยกู้ได้อีก
- (2) การชำระหนี้ทำให้ระยะเวลาในการชำระหนี้สั้นเกินไป ผู้กู้หาเงินได้ไม่ทัน

2.3 การทำบัญชี พบว่า

- (1) ผู้ทำบัญชีเป็นพนักงานธนาคาร ซึ่งมีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำบัญชีดี
- (2) ผู้ทำบัญชีมีเวลาน้อย ทำให้บัญชีมีข้อบกพร่อง คือ การรับ – จ่าย ไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ติดตามได้ยาก

2.4 การติดตามหนี้ พบว่า

คณะกรรมการกองทุนชุมชนยังไม่ได้ติดตามหนี้ผู้ที่ขอกู้
ข้อเสีย ผู้กู้อาจไม่มีเงินมาชำระหนี้คืนตามระยะเวลาที่กำหนด

3. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A พบว่า

3.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)

(1) จำนวนผู้ขอกู้ พบว่า

จำนวนผู้ขอกู้ทั้งหมด จำนวน 49 ราย ได้รับการอนุมัติเงินกู้
จำนวน 46 ราย พอใจจากการที่ได้รับอนุมัติเงินกู้จากคณะกรรมการ

(2) ยอดเงินให้กู้ พบว่า

ยอดเงินให้กู้ทั้งหมด จำนวน 825,00 บาท คงเหลือ 175,000 บาท ส่วนที่คงเหลือไว้เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาเหตุฉุกเฉิน สำหรับสมาชิกกองทุนชุมชนประจำ

3.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

(1) จำนวนทุนสะสมของชุมชน พบว่า

สมาชิกมีการส่งเงินฝากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นประจำทุกเดือน โดยระเบียบสมาชิกต้องส่งเงินเป็นยอดจำ จำนวน 20 บาท ทุกเดือน

3.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

(1) กองทุนมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า

มีการนำเงินไปลงทุน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เช่น การนำไปขยายกิจการ

(2) ชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า

มีการระดมเงินฝากจากสมาชิกเป็นแหล่งเงินทุน เพื่อการลงทุนในการสร้างรายได้ ช่วยส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ผลการประเมินหน่วยระบบ B

1. ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1.1 หนี้สินธนาคารของผู้กู้ พบว่า

โดยสภาพเป็นที่รู้กันว่าผู้กู้มีหนี้สินกับธนาคาร แต่ผู้กู้ไม่ยอมให้ข้อมูล

1.2 หนี้สินนายทุนนอกระบบของผู้กู้ พบว่า

โดยสภาพเป็นที่รู้กันว่าผู้กู้มีหนี้สินนอกระบบ ไม่สามารถสืบได้ว่าผู้กู้มีหนี้สินจำนวนเท่าไร

1.3 อาชีพหลักของผู้กู้ พบว่า

(1) ผู้กุนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพหลัก จำนวน 37 ราย

(2) ผู้กุนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพเสริม จำนวน 9 ราย

1.4 รายได้ของครอบครัว พบว่า

- (1) ผู้กู้เงินทุกรายมีรายได้ของครอบครัวที่แน่นอน รายได้อาจเพิ่มขึ้นจากการขยายกิจการของผู้กู้
- (2) เมื่อนำไปประกอบอาชีพอาจจะทำให้ขาดทุนก็ไม่มีเงินมาชำระหนี้เงินกู้ได้ ทำให้ต้องดึงเอาส่วนที่เป็นรายได้หลักของครอบครัวไปชำระหนี้

1.5 ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการ พบว่า

- (1) ผู้กู้เงิน จำนวน 40 ราย เป็นผู้มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการตามคำขอและแบบเสนอโครงการเพื่อขอกู้เงินกองทุน
- (2) ผู้กู้เงินจำนวน 6 ราย ยังไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการตามคำขอและแบบเสนอโครงการเพื่อขอกู้เงินกองทุน

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

2.1 เงินที่กู้มาได้ พบว่า

สามารถนำไปดำเนินการตามที่ขอและอาจไม่เพียงพอต่อการดำเนินการของผู้เงิน

2.2 สถานที่และวัตถุดิบ พบว่า

- (1) เมื่อสถานที่และวัตถุดิบดี ก็เป็นการสร้างแรงดึงดูด เป็นจุดขายให้กับลูกค้า
- (2) ลงทุนในค่าอุปกรณ์ก่อสร้าง ค่าวัตถุดิบสูง ทำให้เงินที่กู้มาเสียไปกับส่วนนี้มาก

3. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

3.1 การตลาดที่ดี พบว่า

ผู้กู้เงินหาสถานที่ในการค้าขาย ที่มีทำเลซึ่งผู้จับจ่ายใช้สอยมาก ทำให้สินค้าขายได้มากยิ่งขึ้น

3.2 การหาวัตถุดิบที่ดี พบว่า

ผู้กู้เงินบางรายได้ใช้วัตถุดิบที่ดี เพื่อนำไปผลิตอาหารและเครื่องดื่ม ทำให้มีต้นทุนสูงขึ้น แต่สินค้าก็มีคุณภาพมากขึ้น

4. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) พบว่า

(1) รายได้เป็นเงิน พบว่า

ผู้กู้เงินนำเงินไปประกอบอาชีพ ทำให้มีรายได้เป็นเงินเพิ่มขึ้น

(2) ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ พบว่า

ผู้กู้มีรายได้เป็นเงิน ผู้ก้นำเงินไปซื้อสินค้าเข้าร้านและนำไปซื้ออาหารสำหรับสัตว์เลี้ยง

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า

(1) ผู้กู้ได้ขยายกิจการ พบว่า

ผู้ก้นำเงินมาขยายกิจการ ส่วนใหญ่ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) พบว่า

(1) ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง พบว่า

ผู้กู้แต่ละรายมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพเป็นการเพิ่มรายได้ ทำให้ผู้กู้สามารถเลี้ยงตนเองได้

ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ผลที่เกิดจาก หนี้สินของผู้กู้ พบว่า

ทำให้หนี้สินของผู้กู้เงินกองทุน 1 ล้าน เพิ่มขึ้น จำนวน 46 ราย

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 การเกิดกองทุน พบว่า

1.1.1. มีกองทุนเกิดขึ้นภายในชุมชนประปา จำนวน 2 กองทุน ได้แก่

(1) กองทุน 1 ล้านบาท

(2) กองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิต “ชุมชนประปา”

1.1.2 มีความต้องการให้เกิดกองทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน

1.1.3 มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุนและมีสมาชิกกองทุนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน

1.2 ระบบการบริหารกองทุน พบว่า

1.2.1 มีการเลือกผู้ที่มีประสบการณ์และมีความรู้ มาเป็นคณะกรรมการกองทุนชุมชนประจำ

1.2.2 การคัดเลือกคณะกรรมการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบ

1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า

1.3.1 มีการนำหลักพึ่งตนเองมาใช้ในด้านมีความอิสระในการตัดสินใจของประกอบอาชีพของตนเองและสามารถหาเลี้ยงตัวเองได้

1.3.2 ได้นำหลักภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่

(1) หมอนวคแผนโบราณ

(2) ตัดเย็บเสื้อผ้า

(3) ช่างไม้

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า

มีการฝึกอบรมแนะนำอาชีพ ให้แก่ผู้ที่สนใจโดยไม่คิดมูลค่า

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า

มีการดำเนินงานและมีศักยภาพในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) มีทุนทางการเงิน ได้แก่ กองทุน 1 ล้านบาทและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

(2) มีทุนทางด้านทรัพยากรทางกายภาพ ได้แก่ ประชาชนจำนวน 857 คน ส่วนใหญ่ประชาชนประกอบอาชีพรับจ้าง

(3) มีทุนทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ งานประเพณีประจำชุมชน เช่น ทำบุญกลางบ้าน สงกรานต์ ปีใหม่

(4) มีทุนทางด้านปัญญา ได้แก่ ส่วนใหญ่ของนักเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษา มีผู้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการประกอบอาชีพ

2. ปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนและด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

2.1 ปัจจัยด้านบวก

- 2.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อช่วยให้ประชาชนนำเงินไปลงทุนในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ สร้างงาน และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน
- 2.1.2 ระบบการบริหารกองทุน พบว่า คณะกรรมการมีส่วนสำคัญในการบริหารงานเกี่ยวกับกองทุน ได้แก่
- (1) ออกระเบียบกองทุนชุมชน
 - (2) รับสมัครสมาชิกกองทุน 1 ล้านบาทและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของชุมชน
 - (3) การพิจารณาเงินกู้ตามระเบียบ
 - (4) การจัดทำบัญชีของกองทุน
- 2.1.3 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า จากการฝึกอาชีพทำให้มีความรู้มากขึ้น เป็นโอกาสที่จะสร้างรายได้ และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2.2 ปัจจัยด้านลบ

- 2.2.1 การเกิดกองทุน พบว่า
- (1) กรรมการกองทุนบางคนเข้ามาด้วยความไม่เต็มใจ
 - (2) ประชาชนส่วนหนึ่งยังไม่เข้าใจในเงิน 1 ล้านบาท
- 2.2.2 ระบบการบริหารกองทุน พบว่า กรรมการบางคนไม่มีเวลาในการเข้ามาบริหารจัดการกองทุนชุมชน
- 2.2.3 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า
- (1) มีการฝึกอาชีพฟรีทำให้คนไปเรียนเยอะจะทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง
 - (2) ถ้าหากระยะเวลาสั้นเกินไปจะทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจเท่าที่ควร และยังไม่เป็น

3. ความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า

สมาชิกในชุมชนมีความอยู่ดีมีกินอย่างเพียงพอ สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ คือ มีอาชีพ มีอาหาร มีที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า ยารักษาโรค สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี คือการช่วยกันร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ งานประเพณี ทำบุญกลางบ้าน ในวันสงกรานต์และวันขึ้นปีใหม่ สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คือการช่วยเมื่อมี งานศพงานแต่งงาน และงานบวช สมาชิกในชุมชนมีการรวมกลุ่มของประชาชน ก่อให้เกิดประโยชน์ สำหรับสมาชิกในกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คณะกรรมการกองทุนมีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นในการพูดคุยในที่ประชุม ผู้นำเป็นคนดี คือมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งในชุมชนและกองทุน สมาชิกในชุมชนแต่ละครอบครัว ส่วนใหญ่มีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน ปกปักรักษาหรือกันนในครอบครัว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาชุมชน
ประปา เทศบาลตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านต่าง ๆ
ดังนี้
 - 1.1 การเกิดกองทุน
 - 1.2 ระบบการบริหารกองทุน
 - 1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง
 - 1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
 - 1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่สนับสนุนและปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย
ของกองทุน
3. เพื่อศึกษาข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมืองกำหนด

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษารายละเอียดของเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และสภาพการดำเนินงานของกองทุน
2. การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ใช้วิธีการประเมิน
เชิงระบบ (System Approach) ได้เลือกใช้รูปแบบการประเมิน CIPP MODEL
มาใช้ในการดำเนินงาน
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล
สำหรับการวิจัยนี้ ได้แก่ ประชากรในชุมชนประปา โดยใช้เครื่องมือแบบรายงาน
(บร.1- บร.12) ด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์และอภิปรายกลุ่ม
4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็น

การเปรียบเทียบตัวเลขที่ได้เป็นคำร้อยละและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะผลการประเมินตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการดำเนินการ

1. ผลการประเมินหน่วยระบบ A การบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

เดิมในชุมชนประปาไม่มีกองทุน เริ่มมีกองทุน เมื่อมีเงิน 1 ล้านบาท เข้ามา กองทุนจึงเกิดขึ้นใหม่ 2 กองทุน ได้แก่ กองทุน 1 ล้านบาทและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1.1 ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนและประชาชนในชุมชน ในเรื่อง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีความเข้าใจในว่า

กองทุนจะช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในชุมชน คือผู้ที่ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน เป็นการสร้างและพัฒนาให้ชุมชนมีการพึ่งพาตนเอง

1.2 กระบวนการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ คณะกรรมการกองทุน

มีการคัดเลือกผู้กู้ด้วยความเหมาะสม มีการรับชำระหนี้กันทุกเดือน ผู้ทำบัญชีเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับบัญชี

1.3 ผลผลิตของการบริหารจัดการแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ผู้ขอู้ได้รับความพอใจ

จากยอดเงินที่ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการ และทุนสะสมของสมาชิก จะต้องส่งเงินอย่างต่ำเป็นจำนวน 20 บาท เป็นการระดมเงินฝากจากสมาชิก เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชน

2. ผลการประเมินหน่วยระบบ B การดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.1 ผู้กู้เงินส่วนใหญ่จะนำเงินไปดำเนินกิจการในการประกอบอาชีพหลักของตน

ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในอาชีพของตนอยู่แล้ว

2.2 เงินที่กู้มาได้นำไปดำเนินธุรกิจ เป็นการขยายกิจการเพื่อสร้างแรงดึงดูด

ให้กับลูกค้า

2.3 การหาตลาดที่ดีและวัตถุดิบที่ดีเป็นวิธีการขายสินค้าได้ดียิ่งขึ้น

2.4 ผู้กู้เงินนำเงินไปขยายกิจการ ทำให้มีรายได้เป็นเงินและรายได้เป็นสิ่งของเพิ่มขึ้น

อภิปรายผลสรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การเกิดกองทุน

กองทุนชุมชนประปาเกิดจากความร่วมมือของประชาชนในชุมชนที่ต้องการกองทุน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน

1.2 การมีระบบการบริหารกองทุน

กองทุนชุมชนประปามีการคัดเลือกคณะกรรมการจากผู้มีความรู้และมีประสบการณ์ โดยการคัดเลือกคณะกรรมการเป็นด้วยความเรียบร้อย มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน มีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง

1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

คนในชุมชนประปา มีผู้ที่นำเอาหลักสูตรมีปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นการพึ่งพาตนเองและสามารถเลี้ยงครอบครัวได้

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ประชาชนในชุมชนประปามีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการไปฝึกอบรมอาชีพ

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชน

คนในชุมชนประปา มีความร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้แก่ การมีส่วนร่วมทำให้เกิดกองทุนงานและประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนและการให้ความสนใจในการประชุมเรื่องยาเสพติด

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

- (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการจัดตั้งกองทุน
- (2) ผู้กู้เงินส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน

2.2 ปัจจัยด้านลบ

- (1) คณะกรรมการกองทุนชุมชนบางท่านไม่มีเวลาในการช่วยงานกองทุน จะมีทำงานกันจำนวน 4 ท่านเท่านั้น
- (2) ผู้กู้เงิน ไม่ยอมส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน จำนวน 1 ราย

3. ความเข้มแข็งของชุมชน

คนในชุมชนประปา ส่วนใหญ่มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ และมีความอบอุ่นอยู่พร้อม หน้าที่ใคร่ปองคองกันในแต่ละครอบครัว ส่วนในด้านความสามัคคี ความซื่อสัตย์ การยกย่องคนทำความดี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับปานกลาง การแสดงออกในต่างๆ นี้ จะแสดงออกเฉพาะกลุ่มที่มีความสนิทสนมกันและมีบ้านอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน สำหรับการหาโอกาสและเพิ่มความรู้อัน ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่คิดว่าอยู่ในระดับต่ำ แต่หลังจากที่มีหน่วยงานของรัฐสนับสนุนโครงการการฝึกอบรมอาชีพ ก็มีผู้ที่สนใจได้เข้าร่วมในการฝึกอบรมครั้งนี้ โดยเฉพาะแม่บ้านให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ทักษะที่เกิดขึ้นอาจเปลี่ยนไป ส่วนความช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาส คนในชุมชนด้วยกันเองจะให้ความช่วยเหลือน้อย แต่ความช่วยเหลือต่างๆ จะได้รับจากทางภาครัฐมากกว่า

4. ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)

เมื่อผู้กู้เงิน ไปดำเนินการในการประกอบอาชีพ สามารถได้รายได้เพิ่มขึ้น และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ผู้กู้เงินนำเงินที่นำไปชำระหนี้สินและนำเงินไปสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

ผู้กู้เงินที่ประสบผลสำเร็จจากการประกอบอาชีพ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

- ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ส่งเสริมให้คำแนะนำ เกี่ยวกับ บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของ คณะกรรมการกองทุน
- ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ติดตามปัญหาและอุปสรรค ในการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมของสมาชิก
- ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ให้มีกลุ่มบุคคล โดยทำหน้าที่คอยติดตามตรวจสอบความโปร่งใสของ คณะกรรมการกองทุน ในการส่งเงินกู้หรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ของกองทุน

2. ข้อเสนอแนะ นำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

- ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 กลุ่มผู้กู้เงินในชุมชนประปราย ยังไม่มีการรวมกลุ่มผู้กู้ที่มีอาชีพเดียวกัน นำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยน เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการ ประกอบอาชีพ

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและการค้นคว้าวิจัยต่อไป

- ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ระยะเวลาดำเนินงานของผู้วิจัยสั้นเกินไปในการวิจัยและติดตามผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กรุงเทพฯ : สหพัฒนาการพิมพ์

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ, ศูนย์ประสานงาน. 2544. ยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้านยั่งยืน

คณะกรรมการกองทุนชุมชนประปา. 2544. ระเบียบข้อบังคับกองทุนชุมชนประปา. นครราชสีมา จินตนา บุญบงการ. 2545. แหล่งข้อมูลทางการเงินสำหรับการทำธุรกิจขนาดย่อม. ทักษะและการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจเลียว บุรีภักดีและคณะ. 2545. ชุดสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นนทบุรี : เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

เจเลียว บุรีภักดี และคณะ. 2545. ชุดการวิจัยชุมชน. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นนทบุรี : เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

ประภัสสร เทพชาตรี. 2545. “เขตการค้าเสรีไทย – จีน”. มติชนสุดสัปดาห์. 15 – 21 กรกฎาคม 2545, หน้า 28 – 29

พจนัสสร โภชนา. 2542. “การศึกษาการใช้ชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล”, ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (สำเนา)

พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต). 2538 มองอเมริกา มาแก้ปัญหาไทย. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์ .

_____ . 2545. เกษตรกรแห่งอดใจนโยบายรัฐ โครงการพักหนี้ – ลดหนี้เริ่มจ้อย. ไทยรัฐ.

13 กรกฎาคม 2545, หน้า 8

รุจิราพรรณ รุ่งรอด. 2537. “การศึกษาความคิดเห็นของอาสาสมัครหมู่บ้านที่มีต่อการปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาเด็กโดยครอบครัว เขตภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” , ปริญญาทิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (สำเนา)

วิภาวี พิจิตบันดาลและคณะ. 2545. ชุดการจัดการและการวางแผนธุรกิจ. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ ฯ ศรีสยามพริ้นท์แอนด์แพคกิ้ง.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. 2537. รวมนบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ ฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนงก เหล่าธรรมทัศน์ และคณะ. 2538. วิพากษ์สังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อุคม จัรัสพันธุ์และคณะ. 2545. ชุดการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ ฯ หัสน์ทองการพิมพ์.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี